

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף (מאוחר) תשפ"א,
מספר השאלון: 009182

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעהיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר)	— (20x1)	— 20 נקודות
פרק שני — יצירות מאת עגנון,	— (30x1)	— 30 נקודות
פרק שלישי — קריאה מונחית	— (20x1)	— 20 נקודות
פרק רביעי — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק,		
השירה העברית במאה ה-20)	— (15x2)	— 30 נקודות
סך הכול —	100 נקודות	
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר) (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2.

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים על הלל הזקן שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אָמְרוּ עָלָיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן, שֶׁבְּכָל יוֹם וַיֵּשֶׁב עוֹשֶׂה וּמַשְׁתַּכֵּר בְּטָרְפָעִיק.
חָצִיו הָיָה נוֹתֵן לְשׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְחָצִיו לְפָרְנֶסֶתוֹ וּלְפָרְנֶסֶת אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ.
פַּעַם אַחַת לֹא מָצָא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא הֵנִיחוּ שׁוּמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַכְנִס;
עָלָה וְנִתְּלָה וַיֵּשֶׁב עַל פִּי אֲרֻבָּה, כְּדִי שִׁישְׁמַע דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים מִפִּי שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן.
אָמְרוּ: אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב שַׁבַּת הָיָה, וַתִּקּוּפֶת טִבַּת הַיָּתֶה, וַיֵּרֶד עָלָיו שֶׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם.
כְּשֶׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר אָמַר לוֹ שְׁמַעְיָה לְאַבְטָלְיוֹן:
אַבְטָלְיוֹן אַחִי, בְּכָל יוֹם הַבַּיִת מֵאִיר וְהַיּוֹם אֶפֶל, שָׁמָּה יוֹם מַעֲנֵן הוּא?
הִצִּיצוּ עֵינֵיהֶן וַרְאוּ דְמוּת אָדָם בְּאַרְבָּה.
עָלוּ וּמָצְאוּ עָלָיו רוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת שֶׁלֶג.
פָּרְקוּהוּ וְהִרְחִיצוּהוּ וְסָכוּהוּ וְהוֹשִׁיבוּהוּ כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה.
אָמְרוּ: רְאוּיָה זֶה לְחַלֵּל עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

הסבר מהו הקונפליקט המרכזי במעשה חכמים זה.

כיצד תורם אחת מאמצעי העיצוב במעשה חכמים זה לעיצוב הקונפליקט?

סיפור קצר

2. כינורו של רוטשילד / אנטון צ'כוב

ביצירות ספרות הדמויות מעוצבות באמצעות דרכי אפיון עקיפות, כגון: שם הדמות, תיאור התנהגותה, חלומותיה, המראה החיצוני, אנלוגיה בינה לבין דמויות אחרות ותיאורי הסביבה הפיזית שלה. אפיין את דמותו של יעקב על פי שלוש דרכי אפיון עקיפות.

-המשך בעמוד הבא-

פרק שני — יצירות מאת עגנון (30 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-6.

יצירות מאת עגנון

3. תהלה:

המספר בנובלה יוצר אנומליה ניגודית בין תהילה ובין דמויות אחרות בנובלה. תאר את האנומליה הניגודית בין דמותה של תהילה לבין שתיים מן הדמויות האחרות בנובלה והסבר מה אפשר ללמוד מכל אחת מן האנומליות על דמותה של תהילה.

4. והיה העקוב למישור:

לשמות שהעניק עגנון ליצירותיו ולשמות הגיבורים ביצירותיו יש משמעות .
 א. מהן שתי המשמעויות של שם הנובלה " והיה העקוב למישור" וכיצד הן באות לידי ביטוי בסיום העלילה בנובלה? הסבר והדגם את דבריך (15 נקודות)
 ב. הסבר את המשמעות של שמות הגיבורים מנשה חיים וקריינדל טשארני.
 כיצד משמעות זו משתקפת במה שקורה להם בעלילה? (15 נקודות)

5. סיפור פשוט:

תיאור חלומות וחלומות בהקיץ מסייע לאפיון דמויות וחשיפת עולמן הפנימי.
 בחר בשני חלומות , תאר אותם והסבר מה אפשר ללמוד מהם על הדמות החולמת, וכיצד הם מתקשרים עלילת הרומן.

6. תהילה /והיה עקוב למישור / סיפור פשוט:

ההחמצה היא נושא מרכזי ביצירותיו של עגנון . תאר והסבר קביעה זו על פי היצירה שלמדת. כיצד ההחמצה מניעה את העלילה וכיצד היא תורמת להבנת הדמויות?

-המשך בעמוד הבא-

פרק שלישי — קריאה מונחית

(מישהו לרוץ אתו / דוד גרוסמן אנ בואי הרוח / חיים סבתו אנ אל תגע בזמיר / נל הרפר לי) (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-8.

7. חולשה לעומת כוח- הסבר כיצד הניגוד ביניהם בא לידי ביטוי אצל דמות אחת ברומן שקראת או ביחסים בין שתי דמויות.

8. . כיצד באה לידי ביטוי הביקורת החברתית בספר הקריאה שלמדת? האם הרומן מציע אפשרות להתנהגות חברתית אחרת? הסבר והדגם.

-המשך בעמוד הבא-

פרק רביעי — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, השירה העברית במאה ה־20)

(30 נקודות)

שים לב: בפרק זה (שאלות 9-16) עליך לענות על שתי שאלות:

על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 9-11) ועל שאלה אחת מן השירה העברית במאה ה־20 (שאלות 12-16).

(לכל שאלה — 15 נקודות; סך הכול — 30 נקודות)

פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק

ענה על אחת מן השאלות 9-11

שירת ימי הביניים

9. קרא את השיר שלפניך וענה על השאלה שאחריו:

הבא מבול / ר' יהודה הלוי

הָבֵא מְבֹל וְשֵׁם תִּבְל חֲרָבָה? / וְאֵין לָרְאוֹת פָּנֵי אֶרֶץ חֲרָבָה,
וְאֵין אָדָם וְאֵין חַיָּה וְאֵין עוֹף- / הַסֶּף הַכֹּל וְשָׁכְבוּ מַעֲצָבָה?
וּבְרֵאוֹת הַר וְשׁוֹחָה לִי מְנוּחָה, / וְאֶרֶץ הָעֲרָבָה לִי עֲרָבָה.
וְאֲשָׁגִיחַ לְכָל עֶבֶר- וְאֵין כָּל, / אֲכַל מִים וְשָׁמִים וְתֵבָה,
וְלוֹיְטָן בְּהִרְתִּיחוֹ מְצוּלָה, / וְאֲחַשֵּׁב כִּי תֵהוֹם יִחַשֵּׁב לְשִׁיבָה.
וְלֵב הַיָּם יִכְחַשׁ בְּאַנְיָה, / כִּי אֵלֹהֵי הַיָּם יִגְנֹבָה!
וְיָם יִזְעַף - וְנִפְשִׁי תַעֲלֶז, / כִּי אֵלֵי מִקְדָּשׁ אֱלֹהֵיךָ קָרָבָה.

תאר את התחושות של הדובר השר המפליג בים, והסבר את התרומה של שאלה רטורית ושל ציור לשון בשיר לעיצוב תחושות אלה.

10 . קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו :

שְׁחִי לָאֵל / שלמה אבן-גבירול

שְׁחִי לָאֵל, יְחִידָה הַחֲכָמָה, / וְרוֹצִי לַעֲבֹד אוֹתוֹ בְּאֵימָה,
 לְעוֹלָמָךְ פָּנִי לִילָךְ וַיּוֹמַךְ, / וְלָמָּה תִרְדָּפִי הַבֵּל וְלָמָּה?
 מְשׁוֹלָה אַתְּ בְּחִיּוֹתֶיךָ לָאֵל חִי, / אֲשֶׁר נִעְלַם כְּמוֹ אֶתְּ נִעְלָמָה.
 הֲלֹא אִם יוֹצֵרְךָ טָהוֹר וְנָקִי – / דְּעִי כִּי כֵן טָהוֹרָה אַתְּ וְתִמָּה.
 חֲסִין יִשְׂאָ שְׁחָקִים עַל זָרְעוֹ – / כְּמוֹ תִשְׂאִי גּוֹיָה נִאֲלָמָה.
 זְמִירוֹת קִדְמִי, נִפְשִׁי, לְצוּרְךָ / אֲשֶׁר לֹא שָׁם דְּמוּתֶיךָ בְּאֶדְמָה.
 קִרְבִּי, בְּרַכּוֹ תְּמִיד לְצוּרְכֶם / אֲשֶׁר לְשִׁמּוֹ תִּהְלֵל כָּל נִשְׁמָה!

הסבר והדגם מתוך השיר שלושה מן המושגים האלה : צימוד, שיבוץ, תפארת הפתיחה, רשות לנשמת .

הסבר מהי תרומתם של המושגים שבחרת לרעיון המרכזי של השיר.

שירת ביאליק

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו:

הכניסיני תחת כנפך / חיים נחמן ביאליק

בית 1 הכניסיני תחת כנפך,

והיי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קרתפלותי הנדחות.

בית 2 ובעת רחמים, בין השמשות,

שחי ואגל לך סוד יסורי:

אומרים, יש בעולם נעורים —

היכן נעורי?

בית 3 ועוד רז אחד לך אתודה:

נפשי נשרפה בלהבה;

אומרים, אהבה יש בעולם —

מה זאת אהבה?

בית 4 הכוכבים רמו אותי,

היה חלום — אך גם הוא עבר;

עתה אין לי כלום בעולם —

אין לי דבר.

בית 5 הכניסיני תחת כנפך,

והיי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קרתפלותי הנדחות.

לשיר זה מבנה מעגלי, בו הבית הראשון והבית האחרון חוזרים.

הסבר מה משמעותה של חזרה זו.

השירה העברית במאה ה-20

ענה על אחת מן השאלות 12-16

אדם מול בוראו

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יושבי ביתך / איתמר יעוז-קסט

בית 1 בתוך ביתך

רציתי לשבת,

אך ביתך יושב בתוכי,

בית 2 ואולם

אני רק כעת הגעתי

לעת כי סוגרים כבר את השער

כמעשה לזרים בימיקדם

כתם קרבו המנחה,

בית 3 וכעת

אינני יודע

מה עלי לבקש?

בית 4 אם כן,

מה לי אבקש

בשעת בירערבים זו

לבד ממחשבות על אודותיך,

בית 5 בעוד צלך

פרוץ על ידימיני

ומטלטל בתוכי בית: בלי קירות, בלי חלונות ודלת.

א. הסבר את הבית החמישי בשיר ואת הקשר שלו לרעיון המרכזי בשיר (8 נקודות)

ב. הסבר ונמק האם לדעתך יש דמיון או ניגוד בין תחושותיו של הדובר בשיר "יושבי ביתך" לבין

תחושותיה של הדוברת בשיר "נסוגה אל חצרות קדשך". (7 נקודות)

שירים בצל השואה

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו:

היער השחר או לאן נעלמו הילדים / אסתר אטינגר

היער השחר הוא ירק
עציו זקופים, ישרים כסרגלים
חפים מרבב.
לעתים אפשר לשמע אותם מרננים.

היער השחר הוא ירק מבחוץ
ושחר מבפנים.
מרבב קסמים,
פרות אדמים, פטריות,
אגדות, גמדים, מכשפות, פיות.
ילד וילדה תועים בתוכו.

היער השחר מסתיר
יותר ממה שהוא מגלה,
הן זה טיבו של יער,
מכסה לרעים ולטובים
והיא תהלתו —
ילד וילדה תועים בתוכו.

בחלפי על פניו, בין עציו הזקופים, הרמים
המרעישים בנימוס, אני שואלת לאן נעלמו
הילדים
והאם הפכו עורם חיתו יער?
ומי הוא זה שהסתתר בין הענפים
חופר מחלה בינות שרשים ושרכים
אוחז לב מפרפר, מקשיב
אל הירים.

א. כיצד הצבעים בשיר זה מעצבים את הרעיון המרכזי בשיר? (9 נקודות)

ב. לפניך ציטוט מהשיר "שתיקות": **למען תוכל לחיות את הפאן-והעכשו**

בצל הים, הבית והילדים,

הסבר את המטאפורה "**בצל הים, הבית והילדים**". כיצד היא מעצבת את הרעיון המרכזי בשיר? (6 נקודות)

-המשך בעמוד הבא-

זוגיות

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו :

כְּאֶשֶׁר הָיִיתָ פֹּה / זלדה

כְּאֶשֶׁר הָיִיתָ פֹּה
וּמִבְטָךְ הַחוּם מִגֵּן עָלִי
וּמִחֻשְׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת
פָּתַע
כָּנָף אֶל כָּנָף.

כְּאֶשֶׁר הָיִיתָ עִמָּדִי
בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים
הָיוּ הַקִּירוֹת בְּנִיבֵית קְשִׁישִׁים
שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשִׂיּוֹת עֲתִיקוֹת
בְּעָרֵב
כְּאֶשֶׁר שָׁתִינוּ תֵּה.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מַחֲסֶה
הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּיָקָתָם
וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי
עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וּמָלֵט
יְסוֹד זָר
חֶמֶר לֹא עוֹנָה בְּמִנּוֹת.

א. כיצד מעצב הציור הלשוני של הקירות את הרעיון המרכזי בשיר ? הדגם והסבר (9 נקודות)

ב. כיצד מעצב הציור הלשוני של המים את הרעיון המרכזי בשיר "פגישה חצי פגישה"? (6 נקודות)

-המשך בעמוד הבא-

אדם וזהותו

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

רק על עצמי לספר ידעתי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי

צר עולמי כעולם נמלה,

גם משאי עמסתי כמוה

רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרךך אל צמרת–

דרך מכאוב ודרך עמל,

יד ענקים זדונה ובוטחת,

יד מתבדחת שמה לאל.

כל ארחותי הלזי והדמיע

פחד טמיר מיד ענקים.

למה קראתם לי, חופי הפלא?

למה כזבתם, אורות רחוקים?

א. השיר מתאר את קשייה של הדוברת מול מציאות חייה.

תאר קשיים אלה וכיצד אתך מאמצעי העיצוב תורם להבנתם (8 נקודות)

ב. גם הדוברת בשיר "אורן" מתמודדת עם קשיים. תאר קשיים אלה וכיצד אתך מאמצעי העיצוב תורם

להבנתם (7 נקודות)

במשפחה

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו :

ודי הגדול / אמנון שמוש

לא	אמי
באה	היתה באה אלי
ובחרף	בכל קיץ
נפטר	עיניה יגעות מקריאה
מן העולם	עברה עמוס לעיפה
ומן הצרות	מספרת היתה
הצורות בצרור החיים	ומספרת
חלף אביב	על מה ספרה ועל מה לא
כלה קיץ	ספרה
ובסתו	קולה מתנגן
התחילה ידי	כעוד
מעלה על הכתב –	וכפות-ידיה מבארות
ספורים	צמידיה מצטלטים
קראתי	זהב-אל-זהב
ומצאתי	כאותן אמרות-כנף
את עולמה	שבפיה
של אמא	שאין לזמן שליטה בן –
תרבות-חיים	ואני
שהלכה	כלי
לעולמה	אזן סתומה
אפשר	שקוע בלהוציא
אזני היתה סתומה	את הקבוץ מן
ולבי ער	הבץ
ואולי	להזיז דברים קדימה
חלחלו הדברים	ולמי
בדרך אחר	(נו – באמת)
רציתי	יש פנאי
להשמיע ספורי	לאמא
באזנה	מסד
של אמא	בין קולות תמוליה
בקשתי	לבין אזן הכרויה
לשמע עוד ועוד	לשאון קבוצה ומפעליה
ממנה	היא מספרת
אף אמי	על בן-צרויה
שהיתה	ועל סגלות הקמע
כל קיץ	ואני
עמי	מניד ראשי
(מעבר לאותו החיץ)	כשומע
היתה –	קיץ אחד
ואיננה.	

א. " ואני/ כלי/ אזן סתומה"

הסבר את האוקסימורון ואת תרומתו להבנת יחסי הדובר עם אמו (8 נקודות)

ב. תאר כיצד אחד מאמצעי העיצוב בשיר "נוסח" מעצב את היחס של הדובר לאביו (7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך